

“ITALIA, PARADISO DEGLI ESULI”

SÁNDOR MÁRAI E L'ITALIA

„ITÁLIA, A SZÁMŰZÖTTEK PARADICSOMA”

MÁRAI SÁNDOR ÉS OLASZORSZÁG

I quasi novant'anni della vita di Sándor Márai sono legati, oltre che al proprio paese, alla Francia e all'Italia. I viaggi, gli eventi personali, la pubblicazione dei suoi scritti nella lingua di Dante, tutto ciò ha rafforzato il suo rapporto con l'Italia. Fu più volte a Firenze, Milano, Venezia, ma anche ad Amalfi e in altre città. Napoli e Salerno furono la sua casa per quasi due decenni. Durante il periodo dell'emigrazione l'Italia rappresentò per lui la patria, la pace, la civiltà e l'Europa.

Nel 1938 la casa editrice Baldini & Castoldi pubblicò il romanzo "Divorzio a Buda", la sua prima opera tradotta in lingua italiana, a cui seguirono tre anni dopo "Recita di Bolzano", "L'amante del sogno" e "L'eredità di Eszter" nel 1945. Oltre a questi brani di romanzi, racconti e poesie furono pubblicati su quotidiani e periodici.

Nel 1946, durante un viaggio nell'Europa occidentale, visitò Roma e Napoli. Successivamente così avrebbe scritto in un passo de "Il ratto dell'Europa" del 1949: "Questa è la città che solo da lontano si dona completamente, come certi cari". Nel 1948 la seconda migrazione lo portò ben presto nell'Italia meridionale, forse per conoscere più da vicino i cari precedentemente ricordati, e scelse Napoli a sua dimora. Il primo libro acquistato fu la "Divina Commedia" in un'edizione in lingua italiana del 1948. In un'intervista del 1949 a Napoli dichiarò: "Mi sono innamorato degli italiani nel giro di un anno. Un popolo gentile e amichevole. E neanche è deprecabile, che il sole splenda cinque ore al giorno." Qui scrisse la meravigliosa poesia dell'amor patrio ungherese e del suo essere senza destino, dal titolo *Halotti beszéd* (il titolo è identico a quello di uno dei primi documenti letterari ungheresi).

Lavorò presso la Szabad Európa Rádió (Radio Europa Libera) dai cui studi di Roma, la domenica, leggeva regolarmente degli appunti. Del suo primo soggiorno italiano nel 1952 così scriveva: "Questi tre anni e mezzo in Italia, a Posillipo, sono stati il regalo più grande della mia vita. Amavo tutto qui e sapevo che a loro modo anche lo-

Márai Sándor életének közel kilencven éve alatt hazáján kívül leginkább Franciaországhoz és Olaszországhoz kötődött. Utazások, személyes élmények, írásai megjelenése Dante nyelvén – mindezek erősítették kapcsolódását Itáliához. Élete során sokszor volt úticél Firenze, Milánó, Velence, de megfordult Amalfiban és más városokban. Közel két évtizedig volt lakhelye Nápoly és Salerno. Az emigráció ideje alatt Olaszország jelentette számára az otthonot, a békét, a civilizációt és Európát.

1938-ban a milánói Baldini & Castoldi kiadó jelentette meg Válás Budán című regényét; ez volt az első, olasz nyelvre lefordított kötete, melyet még több más is követett, például három évvel később a Vendégláték Bolzanóban *L'amante del sogno* címen vagy az Eszter hagyatéka *Il testamento di Ester* címen 1945-ben... Ezen kívül regényrészletek, elbeszélések, sőt, versek is megjelentek az írótól különböző napilapokban, folyóiratokban.

1946-ban egy nyugat-európai körút során ellátogatott Rómába és Nápolyba. Utóbbiról ezt jegyzi le *Európa elrablása* című, 1947-es kötetében: Ez az a város, amely csak messziről adja teljesen magát, mint bizonyos kedvesek. 1948-ban bekövetkező emigrációja hamar Dél-Olaszországba viszi, talán az előbb említett „kedvest” akarván közelebről megismerni, Nápolyt választotta lakhelyül. Az elsőként vásárolt olasz nyelvű könyv az *Isteni színjáték* 1948-as, olasz nyelvű kiadása... Egy 1949-ben, Nápolyban készült interjúban így nyilatkozott: Egy év alatt megszerettem az olaszokat. Barátságos, kedves nép. Az sem megvetendő, hogy naponta öt órán át süt a nap...Itt írja meg a magyar hazaszeretet és sorstalanság csodálatos versét, a *Halotti beszédet*. (A cím utalás az azonos című, első magyar nyelvű nyelvemlékre.)

A Szabad Európa Rádió munkatársaként rendszeresen felolvasta vasárnapi jegyzeteit a rádió római stúdiójában. Első, 1952-ig tartó olaszországi időszakáról így ír: Ez a három és fél év Itáliában, a Posillipón, életem legnagyobb ajándéka volt. Mindent szerettem itt és tudtam, hogy a maguk módján ők is elfogadtak, a délolaszok. (Nápoly, 1952) Nehéz szívvel hagyja ott Itáliát, s vele Európát: ez év áprilisában New Yorkba költöznek, de itt is „hü maradt” szerett tájához – a Cloisters Múzeum közelében lakik, ahol egy Olaszországból vásárolt és itt felállított középkori kolostort is őriznek... Érzem az olasz honvágy sajtásait – jegyzi le keserűen *Naplójában*.

A szovjet tankok által eltiport 1956-os magyar forradalom után Nápolyon és Rómán keresztül utazik vissza New Yorkba. A Szabad Európa Rádióban 1956. november 22-én arról tart előadást, hogy miként reagáltak az olasz írók a magyar szabadságharc leverésére. *San Gennaro vére* (1957) című műve a megváltás, az emigráns lét lehetetlenségéről szól, emellett „háttérként” plasztikus leírást ad Nápolyról, felidézvén ezzel itáliai emlékeit.

1967 végén visszaköltöznek Olaszországba, Salernoba. Az okot jól példázza egy korábbi, 1953-ban, New Yorkban írt *naplójegyzete*: Csak az én életem nem tud itt alakot kapni. Idegen vagyok itt. Olaszországban nem voltam idegen. A tenger (melyben majdnem minden nap megfürdött) közelsége a hazát, az otthonot jelentette az író számára. Menedék ez, mely nem pusztán az anyaméh „paradicsomi” állapotát idézi, de megújulást és megtisztulást is jelent, ezáltal pedig egy újabb esélyt a számkivetettség túlélésére. Sokszor említi a Gaetai-öbölben fekvő